

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פרשת בא

הלב, ונזכור כי עלינו לפעול על פי הכרתנו ולא על פי רצוננו - אם אין אנו רוצים למצוא את עצמנו חלילה במצבו של פרעה הרשע...

וזה שנאמר בפסוק (דברים ד, לט): "וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", כלומר: הידיעה כשלעצמה - אמנם חשובה היא, אולם מבלי השבה אל הלב, לא יהיה בה כל תועלת.

"ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי

בם" (י, ב)

שאל האדמו"ר מטאלנא שליט"א, מדוע דווקא מכת הארבה נבחרה להיות זו שעליה נאמר 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר שמתי בך' הרי מכת הברד היתה מפורסמת בעולם הרבה יותר, שהרי היו בה קולות וברקים וגם היתה פלאית יותר שהרי אש ומים היו מעורבים זה בזה, ואם כן מן הראוי היה לספר על מכה פלאית זו, ולא על מכת הארבה שנראתה טבעית? והסביר, שהברד הכה בחזקה וללא אבחנה, והשיג את מטרותו בשבירת העצים והצומח החזקים. אך 'החטה והכסמת לא נכו כי אפילות הנה' (לעיל ט, לב)

- את הצמחים הרכים והגמישים לא הצליח הברד להשמיד. לעומת זאת הארבה, שמגיע בשקט, הוא גמיש ויכול להיכנס לכל מקום צר, ולא עוזב עד שהצליח לאכול 'את יתר הפליטה הנשארת לכם מן הברד' (פסוק ה) - את מה שהברד לא יכול היה לכלות.

התורה בחרה לספר לדורות הבאים על מכת הארבה כדי להורות לכל מחנך והורה שבדומה לארבה הוא חייב להיות גמיש, שקט, סבלן ולעשות מלאכתו ללא לאות. והדרישה היא לספר באזני בנך וכן בנך - להתאים את הסיפור לאזנו של כל ילד כדי שהוא יוכל להבין ולהפנים את הסיפור במלואו.

(ילקוט מאיש לרעהו)

"ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה, כי אני הכבדתי את לבו" (י, א)

למה דווקא במכה זו הוצרך להקב"ה להגיד למשה שחזקתי את לב פרעה, וברשב"ם וחזקוני, וכן מבואר באור החיים הק' שלפי שראה משה, שאחר שכבר הוכה פרעה במכה קשה כברד, וגם כבר הודה שד' הצדיק ואני ועמי הרשעים, עם כל זה שוב הוסיף לחטוא עוד, אם כן ישלול תקוותו של משה, ויתחמץ לבבו בשליחותו אל פרעה, ועל כן הוצרך להקב"ה להסביר למשה שאל יחוש לזה, כי אני הכבדתי את לבו, וזולת זה, כשארפה ממנו כובד לבו, אז גרש יגרש אתכם.

"כי אני הכבדתי את

לבו" (י, א)

א"ר יוחנן: "מכאן פתחון פה למינים שאומרים לא היתה יכולת התשובה לפרעה". אמר ריש לקיש: "ייסתם פיהם של מינים! משל לאדם שהזהירו אותו פעם אחת ושתיים ולא שמע וכו'. כך פרעה כיון שהזהירוהו אחת וכו' עד חמש פעמים ולא שמע, א"ל הקדוש ברוך הוא הריני נועל את ליבך ומוסיף טומאה על טומאתך. הה"ד: "אם ללצים הוא יליץ" (מדרש רבה פ, ג).

מעורר ה"מקדש הלוי": "ומה בנוגע אלינו? אנו תמהים על פרעה, לועגים לו,

אולם אם נהיה כנים עם עצמנו: כלום אין אנו נוהגים במקרים רבים בדיוק כמוהו? אנו הלוא מכירים את ה', אנו יודעים כי הוא האלוקים אין עוד מלבדו, אולם חרף זאת - כלום אין אנו מתעלמים לעתים מרצוננו?

ולכאורה, זאת כיצד? היאך אנו מרהיבים עוז בנפשנו להמרות את פיו של מלך מלכי המלכים? כיצד אנו יכולים לסבור כי רשאים אנו לעשות ככל העולה על ליבנו?

התשובה אחת היא: אנו מבינים הכל, אנו יודעים הכל, אבל חסרה לנו ההשבה אל הלב! אנו שבויים ביד ליבנו, והלב - הוא אשר מטה את רצוננו וגורם לנו לעשות מעשים אשר בהכרה שכלית ברורה אנו מבינים שהם אינם נכונים ואינם ראויים!

לפיכך, מצווים אנו להזכיר מידי יום ביומו את יציאת מצרים, כדי שנלמד מכך את הלקח שפרעה למד בדרך הקשה... בכדי שנשיב את ההכרה אל

"איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם"

(אבות ב, א)

מהי הדרך הנכונה? למה נשאף, ועד כמה נתעקש?

אם אנו מתעקשים למאה אחוזי הצלחה - יש רק סיכוי של אחוז אחד שנהיה מרוצים!

כי הרי גם אם יהיו לנו תשעים ותשעה אחוזי הצלחה - מבחינתנו זהו כישלון, כי אנו הרי מתעקשים להגיע לסכום אחוזים שהקצבנו, והוא המספר 'מאה' ולא פחות!...

מצד שני, ככל שנקטין את ציפיותינו - יהיו לנו את מירב הסיכויים לצאת מרוצים ואפילו מופתעים לטובה...

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

"ויאמר משה בנערינו
ובוקנינו נלך בבנינו
ובבנותינו" (י, ט)

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פרשת בא

והמלחמה לא באה לידי הכרעה. החליטו המלכים לבחור איש חיל מכל מחנה. השנים יאבקו, והמנצח יכתיר את מלכו בניצחון וינחילו עטרת תהילה. בחרו בשדה ההאבקות, וכרו בפאת השדה בור עמוק. מי שייגבר על רעהו וישליכו הבורה לו הניצחון. ישבו המלכים על בימות שניצבו בצד השדה, והשקיפו על ההאבקות. נאבקו השניים בכל כוח, עד שהאחד גבר, נשא את יריבו וקרבו עמו אל הבור. ברגע האחרון נחלץ הלה, התעשת, הניף ידיו והפיל את יריבו הבורה, מהעבר האחד נשמעו תשואות, מן העבר השני אנקות צער. קרב המנצח אל מלכו לקבל את ברכתו על הניצחון שהנחיל לו, אבל המלך היה חיוור כסיד. בקושי העלה חיך על פניו. "אני מודה לך על נצחונך", אמר, "אבל לא אמחל לך על רגעי החרדה הנוראים. לא אסלח לך על שאפשרת ליריבך לגבור עליך ולשאתך עד לשפת הבור באותם רגעים איומים, חששנו כי נכשלו ונאבדנו, כי הפסדנו והובסנו" והנמשל: הקב"ה הבטיח לאברהם אבינו ע"ה, "גר יהיה זרעך

בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". זה יעד להם הקב"ה בביזת הים. לפיכך, לא היה צורך לצוות על העם לשאול כלי כסף וכלי זהב, כי הם עתידים לנחול את ביזת הים בלא כל טורח. אבל אברהם אבינו לא בא בסוד התוכנית, ועלול הוא להצטער בראותו את בניו יוצאים ממצרים בלא הרכוש הגדול. לפיכך, ציווה הקב"ה על ביזת מצרים, כדי להפיס ולהניח את דעתו. ותשובה נוספת על אותה שאלה, ועמה משל, בעל

חנות הוצרך לנער שליה לשאת משלוחים לבתי הלוקוחות. הימים ימי חופשה מלימודים, והוא הציע לבנו של מכר לעבוד בשירותו תמורת שכר נאה. שמח הנער הצעיר להצעה, עבד בנכונות רבה, ובסוף השבוע הושיט לו בעל החנות את שכרו בשטר בחתימות ידו, צ'ק עובר לסוחר. סירב הנער לקבלו. נפגע המעביד וקבל בפני מכרו, אבי הנער: "הנשמע כזאת, לסרב לקבל שטר עובר לסוחר", אמר לו האב: "אל באפק. אנו המבוגרים, סוחרים בשטרות, אבל הנערים אינם מכירים אלא במטבעות. עליך להבין לרוחו של הנער הרגיל במטבעות קטנות, ולשלם בהן את שכרו". והנמשל: כי באמת "הרכוש הגדול", שהובטח ליוצאים ממצרים, היה רוחני הזדככות שתביאם למרגלות הר סיני ולקבלת התורה, שאין רכוש גדול ממנה. אבל

אברהם אבינו, האב הרחמן, עמד וטען: "ועבדום וענו אותם קיים בהם", והעבודה והעינוי שחקו את מושגיהם הרוחניים ודרדרו אותם למ"ט שערי טומאה, ומעתה אינם מסוגלים להבין, שהרכוש הגדול יקוים בהם ברוחניות

פרעה אמר למשה רבינו ע"ה שאין הדרך של קטנים לזבוח זבח ולכן הם צריכים להישאר במצרים, ועל זה השיב משה בנערינו ובזקנינו נלך...

ולכאורה קשה מה תשובה יש בדברי משה הרי בדיוק זה מה שטען פרעה? וכן בבקשת פרעה "צאנכם ובקרכם יוצג" (ישאר במקומו) ועל זה אמר משה "גם מקנינו ילך עמנו", וזה קשה, כי פרעה בקש שלא ילכו הצאן ומה השיב משה שהם כן ילכו? ההסבר הוא שמשה רבינו הסכים עם פרעה שבאמת הקטנים וכן הצאן לא צריכים ללכת עם כל כלל ישראל, אבל אמר משה שאף שהוא מוכן להשאיר אותם, הם לא מסכימים, כיון שרצונם הגדול של כלל ישראל להתקרב להקב"ה, משפיע אף על הילדים הקטנים, ואף על כל הצאן, זהו מה שאמר משה לפרעה שכולם ילכו, וזהו בגלל שרצון הגדולים משפיע אף על כל הקטנים. (חתם סופר)

"לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים" (י, כג)

הובא ב'ילקוט מאיש לרעהו', אמר הרה"ק החידושי הרי"מ זיע"א: 'לא ראו' - הכוונה לא קבלו, לא הסכימו - מלשון 'רואה אני את דברי אדמוני' (כתובות קח, ב). כאשר ח"ו איש אינו רואה את אחיו או רעהו, ואינו מתייחס אליו, כשכל אחד חושב רק על עצמו ועומד על דעתו מבלי לשמוע את דברי השני, זהו החושך

הגדול ביותר שיכול להיות. וכשאנשים נמצאים במצב כזה, אז ממילא נהיה 'ולא קמו איש מתחתיו' - האדם אינו יכול לקום ולהתרומם מהמקום האפל שבו הוא שרוי. (שפתי צדיק אות כג, רמתים צופים אות ד)

"דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב" (יא, ב)

אמרו חכמינו ז"ל (ברכות ז). אין "נא" אלא לשון בקשה, שלא יאמר אותו צדיק (אברהם אבינו): "ועבדום וענו אותם" (בראשית טו-יג) קיים בהם, "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (שם) לא קיים בהם.

וכבר התעוררו המפרשים להקשות: וכי לולא תרעומתו של אברהם אבינו, לא היה הקב"ה מקיים, חלילה, את דברו, אלא, משל למה הדבר דומה? לשני מלכים שנלחמו זה בזה. דם רב נשפך, מערכות רבות נטשו,

כאשר אנו שואפים למאה אחוזי הצלחה

- אסור לנו להתעקש עליהם!

החכמה היא למסור את המושכות לבורא כל העולמות, ולדעת לסמוך עליו, שמה שיוצא אני מרוצה, כי בסופו של יום, רק הוא יודע באמת מה טוב לנו!

כמובן שאין בכך משום להוריד את השאיפה לשלמות, אולם העקשנות ושברון הלב בחוסר ההגעה לשלמות, פסולה היא.

(ע"פ נקודות של אור - ספינקא)

לעי"נ האשה החשובה
מרת מרים יוכבד ב"ר צבי
ליבוביץ ע"ה - כ"א מר חשון

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פרשת בא

מלאך המוות, לא היה מקום לנביחת בכייתם של הכלבים. נמצא, כי מעצם שתיקתם של הכלבים באותו לילה, אשר היה ליל מות למצרים, הוכח והוברר, כי הקב"ה בכבודו ובעצמו המית את בכורי מצרים. זהו שאמר הקב"ה 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו' כפי המקובל בעת בואו של מלאך המוות. ויהיה זה 'למען תדעוון אשר יפלה ה' בכבודו ובעצמו, ללא מלאכי חבלה 'בין מצרים ובין ישראל'. (חתם סופר)

"ואכלו את הבשר בלילה הזה עלי אש ומצות על מררים יאכלהו" (יב, ה)

הובא ב"ליקוט מאיש לרעהו", דרש הרב חיים אפרים זייצ"ק מנוברהדוק זצ"ל: התורה הקדושה צייתה שנזדהה עם סבלות אבותינו במצרים. אך מעל להזדהות גרידא, עלינו לספר על השעבוד והגאולה כאילו חווינו אותם, ואנו מצווים לאכול מרור כדי להמחיש את השעבוד בחושינו הגשמיים. בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים (הגדה של פסח).

כל זה בא ללמדנו קל וחומר, שאם אנו מצווים להשתתף ולחוש בצער רחוק של אבות אבותינו, על אחת כמה וכמה, חובה על כל אחד להתבונן ולחוש בצער חבריו, ולהשתדל לעזור ככל הנדרש. (אור הנפש)

"פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל" (יב, כז)

בעיר פלונסק היה יהודי עשיר שהיה קונה את כל סחורתו אך ורק אצל הגויים. בוקר אחד פגש בו רב העיר רבי צבי יחזקאל מיכלסון זצ"ל בלכתו בין חנויות הנוכרים כשידיו מלאות במצרכים שקנה. קרא אליו בקול, "שלום עליכם ר' פסח!" ענהו היהודי בתמיהה, "וכי נעלם מהרב ששמי אברהם, ומדוע הרב משנה את שמי?!" השיב לו הרב, "קראתי לך פסח, על שום שאתה פוסח על דלתי חנויות ישראל, ומקפיד לקנות רק בחנויות שאינם של בני ברית". (ליקוטי ישרים עמ' רסג)

"וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו"

(יב, כח)

ופירש רש"י, להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן, ומהו

גרידא. ובעיניהם ידמה כי "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם", במושגיהם. על כן, ניתן להם גם רכוש גשמי רב ועצום. (אמת ליעקב)

"כחצות הלילה" (יא, ד)

פירש רש"י, אמר משה "כחצות" שמשמע סמוך לו, או לפניו או לאחריו, ולא אמר "בחצות" שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא.

הדבר פלא, במצב אשר "אין בית אשר אין בו מת" יבוא אחד ויתבע את משה בטענת שקרן "בדאי"! שאתה אמרת "חצות" והאמת היא שהיה זה רגע אחר חצות, איך שייך לטעון עליו "בדאי" כיון שלא דייק ברגע אחד, הרי דבר זה נראה בדיחותא לקרוא על אדם "בדאי" אם רק לא דייק בתכלית הדקדוק. בשלמא מה שמצינו אצל נקדימון בן גוריון שטען לו העכו"ם כבר שקעה החמה קודם ירידת הגשם, שם היה לו נגיעות וחמדת הממוון, שהרי הבטיח לו אוצרות זהב אם יאחר, ולכן דקדק עמו בדקדוקי עניות, כי תאות הממוון שיחדה אותו, עד שהוצרך להתפלל על נס שתזרח עוד החמה,

אבל כאן המצרים יעלה על דעתם כלל לטעון עליו שקרן בגלל חוסר דיוק בזמן? אלא אנו רואים ש"אמת" היא מדויקת בתכלית השלימות עד כדי חוט השערה, ולא תיתכן ב"אמת" שום סטייה ולו הקטנה ביותר. החשש היה, שהמצרים יאמרו שמרע"ה לא דיבר ב"מדת האמת", היינו לא שיאמרו עליו ששקר שקר מוחלט, כי הרי טבע האדם לטעות ולא לדייק, אבל מ"מ ל"מדת האמת" לא הגיע. (יד יחזקאל)

"ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו... למען תדעוון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל" (יא, ז)

מן הראוי היה כי בשעת מכת בכורות תשמע נביחתם של הכלבים, שכן אמרו חז"ל, כי אליהו בעיר כלבים משחקים ואם מלאך המוות בעיר כלבים בוכים (בבא קמא ס:).

אלא, במכת בכורות לא השתתף מלאך המוות, אלא הקב"ה בעצמו פעל מכה זו, וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק 'ובכל אלוקי מצרים אעשה שפטים אני ה' (שמות יב, יב) 'אני בעצמי ולא על ידי שליח' (רש"י שם). כיון שהקב"ה הביא מכה זו ולא

לעי"נ האשה החשובה מרת
צפורה פייגא ע"ה ב"ר משה אליעזר שיחי'
יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פרשת בא

יצאנו אפוא, ללמוד בגינה סמוכה. המלמד סידר אותנו כגורן והתאמץ ככל יכולתו לאלפנו בינה וללמדנו לקח. אך ללא הועיל. העולם הקסום שטבלנו בתוכו ערפל את חושי הקשב שלנו ומילותיו היו כלא היו, עינינו זינקו מהכא להתם ומהתם להכא.

ויווכח המלמד כי אינו עושה מלאכתו רמיה, אלא אינו עושה מלאכתו כלל, לפי שהדבר אינו אפשרי. לפיכך החליט לנסות לשוחח עמנו על האילנות ועל הצומח כדי ללמדנו מנפלאות הבריאה.

המלמד חיך את כף ידו על גזע עץ ושאל: "היודעים אתם איזה עץ הוא זה? כיצד נדע? ובכן, אם עליו ירוקים כהים וגועו רחב וענפיו... הרי לכם סימן שזה הוא עץ ה...", כך עבר המלמד מגידול קרקע אחד למשנהו ויעברו דבריו ליד אפרכסותינו הבלתי ממושטעות, ולתוכן לא נכנסו."

עוד היהודי תמה לשם מה מספר לו הרבי מוויז'ניץ סיפורי מעשיות מתקופתו כזאטוט, נעמד הרבי לפתע, אחז בידיו של מלווהו ובקול נרגש אמר לו: "היודע אתה מתי צריך סימנים כדי

לעמוד על טיבם של העצים ועל מהותם? עד שהם מוציאים פירותיהם!

כשהעצים כבר מוציאים פירות אין צורך בסימנים כדי לדעת מה הם! עץ המוציא תפוחים - עץ תפוחים הוא! שקדים - שקדים! יהודי הזוכה לגדל גידולים נאים לה' ולתורתו - הרי הוא..."

רעדו ידיו של הרבי, ותרעד נשמת האב, ויתנער

מחזיונותיו, וישנה את דרכיו, ויזכה לגידולים נאים בכרם בית ישראל.

"וכל בכור אדם בבניך תפדה" (יג, יג)

אחר פטירתו של הרה"צ ר' הירש מזידיטשוב, רבו ודודו של רבי יצחק אייזיק מקומרנא, נסע רבי אייזיק לראשונה להונגריה והתקבל בכבוד רב בעיר מונקאטש. בשבת כבדוהו בקריאת התורה כפי שהיה רגיל, וכשהעלו את הלוי לתורה והלה בקש להתחיל לברך, פנה אליו רבי אייזיק והביט בו בחומרה: "האם גם אביך היה לוי?" חוורו פניו של האיש, ובבושת פנים הודה שאינו אלא ישראל, אלא שבהגיעו מפולין חשש שלא יכבדוהו כראוי בבית הכנסת, ולכן הציג עצמו כלוי. לאחר רגע קט טען האיש: "מה פשעי ומה חטאתי? וכי נטלתי מעשרות כלוי?" גער בו הצדיק ואמר: "האם את בנך בכורך פדית כדן התורה?" נבהל האיש ובשפלות קול הודה שלא עשה כן. למחרת השבת, נערך פדיון בנו של אותו אדם, שכבר הגיע למצות, ותהום כל העיר מונקאטש מראיתו הזכה של הצדיק מקומרנא.

כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו. לכאורה ייפלא האם היה חס וחלילה עולה על הדעת שמשה ואהרן לא יעשו המצווה, ומדוע צריכה התורה לומר שגם הם עשו.

נראה לפרש על פי מעשה שהיה. הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק נקלע פעם אחת בדרכו לעיר אחת ושהה בה מספר ימים, כאשר נסע לדרכו ליווהו כל אנשי העיר, ובהגיע העגלה חוץ לעיר ירד הרבי ר' אלימלך מהעגלה והלך ברגליו יחד עם כל הקהל, כשראו האנשים זאת התפלאו מאוד, ושאלוהו מדוע הוא עושה להם ככה, הלא כל מטרת הליכתם היא ללוותו, ובאופן זה אין הלוויה ניכרת. והשיבם, כי יען שראה שהם מקיימים את המצווה בהתלהבות גדולה, ירד מהעגלה כדי לכלול את עצמו עמהם במצווה זו. וזה הפירוש כאן 'אף משה ואהרן כן עשו', דכאשר ראו משה ואהרן ההתלהבות הגדולה שאחזה את כלל ישראל בעשיית מצוות פסח, כללו אף הם את עצמם בתוך כלל ישראל. (מהרי"ד מבעלזא זיע"א)

"והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" (יג, ח)

בקרב חסידי וויז'ניץ מפורסם המעשה הבא: מעשה ביהודי מבית חסידי שנשבה אחר רוח התקופה וביקש לשלוח את בניו למקום שאינו הולם את

אורח חייהם של יהודים שומרי תורה ומצוות.

אף על פי כן, ביקש לקבל 'ברכה' מרבותיו. פנה החסיד להרה"ק בעל "טל חיים" מאנטניא, ואף סיפר לו את רצונו. הקפיד עליו הרבי וגער בו על כוונתו הבלתי רצויות.

הרהר האב לעצמו: 'אלך אל אחיו של ה'טל חיים', לרה"ק מוויז'ניץ בעל ה"אהבת ישראל" אשר נודע בחיבתו המיוחדת לבריות. נסע היהודי ויז'ניצה, ואכן התקבל אצל הרב בסבר פנים יפות, באהבה ובחיבה בלא כל הבעת תרעומת. להפתעתו הרבי אף הזמינו להצטרף אליו לטיול של בין הערביים, ויצא הרבי עם האב התועה, טייל עמו בשדרה ולאחר שתיקה קלה אמר: "העצים הללו מזכירים לי מאורע מימי ילדותי.

בהיותי פעוט, למדתי עם חברי הפעוטים בביתו של המלמד, כמנהג הימים ההם. חודשי החורף חלפו וריח האביב נישא באוויר, טומן בחובו את המולת ערב חג הפסח שלא פסחה גם על בית המלמד.

ימים אחדים לפני פסח הוצאנו אחר כבוד מן הבית יחד עם המלמד, החוצה. עקרת הבית נזקקה לנקותו כהוגן לאחר ששימש כמקום משכנו במהלך השנה.